

מאיר נפרד מאבא

דברים בהלוויה

מרדכי נולד בבודפשט בשנת 1930, להוריו מריה ושאמו, או בעברית מרים ושמואל. בן זקונים למשפחה אמידה, בעלת מפעלים, בית פרטי ברחוב מרכזי בבודפשט, מכונית פרטית (עוד בשנות העשרים של המאה שעברה) ומטפלת צמודה בבית.

1941 - הילד איבן (שזהו שמו של מרדכי מלידה), בן 11, נבחר מכל תלמידי בית הספר לדקלם את ההמנון ההונגרי בכיכר הגיבורים בבודפשט, בחג הלאומי ההונגרי. מנהל בית הספר הנוצרי שבחר בו, עשה זאת כי סמך עליו שהוא לא יפשל. והוא אכן דקלם בעל פה את ההמנון - קבל עם ועדה, עם כל הפאתוס הנדרש, לתפארת מדינת הונגריה ולגאוות המשפחה. למחרת פרסם עיתון אנטישמי כתבה ובה תלונה - כיצד איפשרו דווקא לילד יהודי לדקלם את ההמנון ההונגרי. הילד איבן ומשפחתו קיבלו שוק. מנהל בית הספר קיבל מכתב פיטורין. העלבון היה צורב במיוחד על רקע העובדה שאבי המשפחה, שמואל, שירת ארבע שנים בצבא ההונגרי, נלחם במלחמת העולם הראשונה בטריאסט, נפצע פעמיים וקיבל שני אותות הצטיינות. כל זה לא יעמוד לזכותו כאשר יכנסו הנאצים להונגריה.

יולי 1944 - לפנות בוקר, חושך, יורדים מהרכבת. המקום, אושוויץ. אנשי אס-אס עם כלבים וזרקורים יוצרים בכוונה מהומה ומזרזים את הבאים שיעברו לריצה. מסתדרים בשני טורים: טור של נשים וטור של גברים. הנער איבן ואביו בטור הגברים. האם מריה / מרים ואחותו המבוגרת ממנו, נאָלְרִיָה, בטור הנשים. הולכות להתקלח אחרי מסע של חמישה ימים. מהמקלחת הזו אימו לא תחזור לעד.

כאשר הגיע תורו של איבן בן ה-14 לעמוד מול ד"ר מנגלה, הלה בחן אותו במבט חשדני מצמרר, שהנער זכר עד יומו האחרון, כמו היה זה היום. מנגלה שאל אותו: "בן כמה אתה יהודי?" איבן הפנים את מה שאביו לחש לו לומר בגרמנית כמה שניות לפני כן: "בן 17" הוא עונה. ד"ר מנגלה, שהשתכנע, או לא, הצביע לעבר הכיוון הנכון, כיוון החיים, בשלב זה. כאן איבן הצעיר למד לקח חשוב - **אם אתה אומר אמת, אתה מת.**

1944 - סלקציות בבירקנאו. העיקר לא להיות להם מול העיניים. מדי יום סלקציות שנועדו לאתר חולים וצעירים, כדי להעבירם להשמדה. הנער שמספרו **109199**, שכבר הופרד מאביו, גייס את כל תעצומות התושייה והעורמה שבנמצא כדי להסתתר ולהתחמק מעיני הסלקטורים, ומהגורל האכזר שהיה מנת חלקם של מי שלא הצליחו להתחמק. **הוא הפך לשורד על.**

אבא מצליח להסתנן לטרנספורט מבירקנאו לדכאו, ומשם למולדורף, היכן שהגרמנים בונים מפעל למטוסים. הנער איבן, שלעולם לא יזכה עוד להשלים שמונה שנות לימוד, סוחב על גבו שקי מלט במשקל 50 ק"ג במעלה גבעה, 12 שעות ברציפות, שישה ימים בשבוע, וכל זאת תוך כדי הרעבה שיטתית. מי שמאט, או כושל, או אפסו כוחותיו - נשאל על ידי איש האס. אס. את השאלה שאי אפשר היה לענות עליה: "**אתה לא רוצה או לא יכול להמשיך?**" אם תענה שאתה לא רוצה, זה סופך. אם תענה שאתה לא יכול - גם כן. האב שמואל בן ה-55, שחלה בדיזנטריה, מוצא כך את מותו.

איבן, הנער הקטן, הפך ליתום בלב הגיהנום.

עין השופט, שנות החמישים - אבא נהג משאיות וסמיטריילר במפעל ההובלה של הקיבוץ, שבהמשך

אף ניהל אותו. כילד, אני זוכר את השמות. הסופר-וויט, שהוביל בולי עץ ענקיים למפעל קלת אפיקים. המק עם הבולדוג בחזית, הקאמינגס האימתני, המאן, הסקניה. הנסיעות המסוכנות לנמל אילת, דרך מעלה העקרבים. אוי, כמה שהערצתי אותו והתגאיתי בו כאשר הוא נהג את מפלצות הדיזל העמוסות הללו בדרכים לא דרכים.

לפנות ערב היינו הולכים, אמא ואני, לרחבת אודים, תוך תקווה שהוא יגיע לפני שעת ההשכבה בבית הילדים עם איזו חפיסת שוקולד, או עם התרמוס המלא בגלידה, שנהג להביא מדי פעם. הייתי מטה את אוזני בצפייה דרוכה, אולי אצליח לשמוע את נהמת המשאית המתקרבת... אך ברוב המקרים זו הייתה אוושת הרוח, ואני הוחזרתי לבית הילדים עצוב ומתוסכל כי אבא עדיין לא הגיע.

עין השופט, 1961 - אבא ואני במשאית המק, נוסעים בערב ליציאה הדרומית של הקיבוץ, היכן שמברג ממוקם כיום. הכיוון כפריין. אבא עוצר לפתע את המשאית, יורד ממנה ועולה בצד שני של הקבינה היכן שאני יושב. "תעבור למושב הנהג" הוא פוקד. אני לא מבין אך עושה כמצוותו. "תחזיק את ההגה, לחץ על הקלאץ' ותכניס להילוך ראשון". אני מבוהל. "תן גז ושחרר את הקלאץ' לאט", הוא אומר. ואני, תלמיד כיתה ה', בן 11, מוצא עצמי נוהג במשאית. בהמשך, מגיל 12, הייתי מלווה אותו במוצ"ש, כאשר אני נוהג לבד בג'יפ הוויליס, בעת שנסע לקיבוץ דליה, כדי להשאיר את המשאית לטעינה עם שקים של "זוהר דליה", ואני הייתי מחזיר אותו לעין השופט.

לימים התברר, ששיעורי הנהיגה המוקדמים הללו נשאו פירות. בעת מלחמת ששת הימים, כאשר כמעט כל הגברים היו מגויסים, נהגתי אני את משאית הפרגו הישנה של הקיבוץ בכבישי ישראל הסמוכים (בן 17, בלי רישיון נהיגה כמובן).

כל ימי חייהם נאבקו אבא, יחד עם אמא, בסיוטים ובבלהות. אך המוטו היה: לא להתקרבן, לא לשנוא, לא לחפש נקמה. לבנות חיים, לבנות משפחה, לבנות קיבוץ, לבנות עתיד ולהתגבר על העבר. הם הצליחו בגדול.

נוח על משכבך בשלום אבא, לצידה של אמא, שהלכה מאיתנו לפני חצי שנה.

נזכור את שניכם באהבה.

